

GLOBAAL TOEZICHT

OPVOLGINGSRAPPORT OVER HET GLOBAAL TOEZICHT EN DE VISITATIE BIJ EEN POLITIEZONE IN DE PROVINCIE OOST-VLAANDEREN DOOR HET CONTROLEORGAAN OP DE POLITIONELE INFORMATIE IN HET RAAM VAN HAAR TOEZICHTHOUDENDE EN CONTROLERENDE BEVOEGDHEID

PUBLIEKE VERSIE

Referte: CON19002/1

CONTROLEORGAAN OP DE POLITIONELE INFORMATIE

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	3
1.1. De bevoegdheden van het Controleorgaan	3
1.2. Doelstellingen	4
2. OPVOLGINGSVISIATIE	4
4. ONDERZOEKSBEVINDINGEN	5
5. CONCLUSIE	6

1. INLEIDING

1.1. De bevoegdheden van het Controleorgaan

1. De wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens (WGB)¹ heeft het Controleorgaan hervormd tot onder meer een volwaardige toezichthoudende autoriteit, bovenop de bestaande controlerende bevoegdheden inzake politionele informatiehuishouding zoals voorzien in de Wet van 5 augustus 1992 op het Politieambt (WPA). In artikel 71 § 1 en de titels II en VII WGB worden de opdrachten en de bevoegdheden van het COC omschreven. Daarin wordt tevens verwezen naar de controleopdrachten vervat in de artikelen 44/1 tot en met 44/11/14 WPA inzake de informatiehuishouding van de politiediensten. Op die manier heeft het Controleorgaan een toezichthoudende en een controlerende opdracht. Dit betekent dat, naast privacy en gegevensbescherming, het COC ook aandacht heeft voor elementen als efficiëntie en effectiviteit van de informatiehuishouding en het politieoptreden. Het COC heeft op grond van bovenstaande regelgeving derhalve een algemene toezichtsbevoegdheid op alle operationele en niet operationele (persoons)gegevensverwerkingen door de GPI.

Het Controleorgaan is bevoegd voor de politiediensten², de Algemene inspectie van de federale en lokale politie (AIG)³ en de Passagiersinformatie-eenheid (PIE)⁴. De toezichtbevoegdheid van het Controleorgaan, wat betreft de politiediensten, omvat zoals gezegd zowel de operationele als niet-operationele verwerkingsactiviteiten⁵.

Wat de controleopdracht betreft, is het Controleorgaan belast met de controle van de verwerking van de informatie en de gegevens bedoeld in artikel 44/1 WPA, met inbegrip van deze ingevoegd in de gegevensbanken bedoeld in artikel 44/2 en elke andere opdracht die haar door of krachtens andere wetten wordt verleend.

In dit raam gaat het COC over tot vaststellingen, en kan het overgaan tot vragen, aanbevelingen, waarschuwingen en/of corrigerende maatregelen (met dwingend karakter) als «*ultimum remedium*» indien het COC overtredingen vaststelt op wetten en reglementen.

Het Controleorgaan is in het bijzonder belast met de controle van de naleving van de regels inzake de rechtstreekse toegang tot de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) en de rechtstreekse bevraging ervan, alsook van de naleving van de in artikel 44/7, 3^e lid WPA bedoelde verplichting, voor alle leden van de politiediensten, tot voeding van deze gegevensbank.

Het Controleorgaan gaat door middel van onderzoek naar de werking na of de inhoud van de ANG en de procedure voor de verwerking van de daarin bewaarde gegevens en informatie overeenkomen met het bepaalde in de artikelen 44/1 tot 44/11/14 WPA en met hun uitvoeringsmaatregelen.

In het raam van het gebruik van niet-zichtbare camera's fungeert het Controleorgaan als een soort "BAM"-commissie⁶. Overeenkomstig 46/6 van de WPA moet elke toestemming en verlenging voor niet-zichtbaar gebruik van camera's in de gevallen bedoeld in artikel 46/4 worden meegedeeld aan het Controleorgaan, behalve wanneer het gebruik van camera's wordt uitgevoerd onder het gezag van een magistraat. Daarbij moet het Controleorgaan onderzoeken of voldaan is aan de voorwaarden voor de beslissing, de verlenging of de uitvoering van de maatregel.

¹ BS, 5 september 2018. Deze wet bevat tevens bepalingen die uitvoering geven aan Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van de Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming), hierna de AVG, en de Richtlijn (EU) 2016/680 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Kaderbesluit 2008/977/JBZ van de Raad (hierna de Richtlijn politie-justitie of *LED (Law Enforcement Directive)*).

² Zoals gedefinieerd in artikel 2, 2° van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus (Wet Geïntegreerde Politie) en art. 26, 7°, a WGB.

³ Zoals gedefinieerd in artikel 2 van de wet van 15 mei 2007 op de Algemene Inspectie houdende diverse bepalingen betreffende de rechtspositie van sommige leden van de politiediensten en art. 27, 7°, d WGB.

⁴ Zoals bedoeld in hoofdstuk 7 van de wet van 25 december 2016 betreffende de verwerking van passagiersgegevens en art. 26, 7°, f WGB. Ook wel aangeduid als *BELPIU' (Belgian Passenger Information Unit)*.

⁵ Art. 4 § 2 4^e lid, wet van 3 december 2018 tot oprichting van de Gegevensbeschermingsautoriteit (WOG).

⁶ BAM staat voor 'Bijzondere Administratieve Methoden'.

Daarnaast neemt het Controleorgaan kennis van klachten en beslist het over de gegrondheid ervan⁷. In dat verband beschikken de leden en de leden van de dienst Onderzoeken (DOSE)⁸ van het Controleorgaan over onderzoeksbevoegdheden en kunnen corrigerende maatregelen worden genomen⁹.

Tegen bepaalde beslissingen van het Controleorgaan staat binnen de dertig dagen een jurisdictioneel beroep open bij het Hof van Beroep van de woonplaats of de zetel van de eiser, die de zaak behandelt zoals in kort geding overeenkomstig de artikelen 1038, 1040 en 1041 van het Gerechtelijk Wetboek¹⁰.

1.2. Doelstellingen

2. Het toezicht beoogt inzicht te krijgen in de toepassing van het wettelijk kader met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens enerzijds en de aandacht van de gecontroleerde entiteit inzake informatieveiligheid anderzijds. Bij de controlebevoegdheid staat eerder de naleving van de werkprocessen en procedures centraal. Niettemin hebben beide bevoegdheden gemeen dat persoonsgegevens worden verwerkt.

De vorm van het toezicht betreft de organisatorische aspecten: de verschillende stappen in het proces en de hiermee gepaard gaande timing. Daarbij wordt onderzocht of de verwerkingsactiviteiten beantwoorden aan het wettelijke kader van de AVG, WGB en de WPA en de vereisten inzake informatieveiligheid wat betreft de structuur, verwerkingsprocessen en systemen.

Wanneer als gevolg van een visitatie corrigerende maatregelen worden opgelegd en/of verzoeken en/of aanbevelingen worden uitgebracht, worden deze door het Controleorgaan opgevolgd. De opvolging van corrigerende maatregelen, verzoeken en aanbevelingen die naar aanleiding van een visitatie, respectievelijk, werden opgelegd en uitgebracht, heeft betrekking op de rapportering van de stand van zaken (volgens de in het rapport opgelegde termijnen) aan het Controleorgaan.

Een opvolgingsvisitatie heeft als doelstelling na te gaan in welke mate de op basis van de opgelegde corrigerende maatregelen, verzoeken en/of aanbevelingen ingevoerde of bijgestuurde aspecten in de praktijk effectief worden gerealiseerd.

Er volgt niet op elke visitatie een opvolgingsonderzoek. Het is een autonome en *case-by-case* beslissing die door het Controleorgaan wordt genomen op basis van de specifieke vaststellingen van de aanvankelijke visitatie en de daaraan gekoppelde corrigerende maatregelen, verzoeken en/of aanbevelingen in functie van de specifieke omstandigheden, evolutie van de thematiek of bepaalde specifieke aspecten ervan naar tijd en plaats.

2. DE OPVOLGINGSVISITATIE

3. Op 8 juli 2021 heeft het Controleorgaan een opvolgingsvisitatie uitgevoerd bij de lokale politiezone in de provincie Oost-Vlaanderen. Deze opvolgingsvisitatie was het gevolg van een op 20 juni 2019 door het Controleorgaan uitgevoerde aanvankelijke visitatie bij de politiezone. Het aanvankelijk toezicht bij de politiezone in de provincie Oost-Vlaanderen was een spontane visitatie in het kader van een zgn. globaal toezicht¹¹. De visitatie was dus niet het gevolg van een

⁷ Art. 240, 4° WGB.

⁸ Dienst Onderzoeken / Service d'Enquête.

⁹ Art. 244 en 247 WGB.

¹⁰ Art. 248 WGB.

¹¹ Het COC maakt een onderscheid tussen meerdere vormen van controles of toezicht. Het COC doet ofwel een:

- **Globaal Toezicht:** dit is een controleonderzoek dat gepaard gaat met één of meerdere doorgedreven plaats bezoeken of visitaties waarbij de scope van de controle zeer ruim is.
- **Thematisch Toezicht:** zoals de benaming aangeeft wordt een onderzoek gedaan naar één bepaald thema, waarbij zowel deskresearch als bezoeken ter plaatse mogelijk zijn.
- **Technisch Toezicht:** deze controles beperken zich in hoofdzaak tot nazicht van de wettigheid, volledigheid en correctheid van de vattingen en verwerkingen in de politiezone gegevensbanken.

(individuele) klacht of het gevolg van het bestaan van (concrete) aanwijzingen over het niet naleven van de wet- en regelgeving door de gevisiteerde lokale politie. Er werd geopteerd om globaal toezicht in de breedte uit te voeren. Dit betekent dat het toezicht betrekking had op meerdere thema's zonder al te diepgaand op de verschillende thema's in te gaan. Daarbij werd in het bijzonder aandacht besteed aan de toepassing van het juridisch kader inzake gegevensbescherming.

De visitatie omvatte vijf thema's:

- 1) het gebruik van camera's;
- 2) controle op het beheer van de gegevens en informatie in de ANG;
- 3) bijzondere gegevensbanken;
- 4) controlesystemen van het personeel;
- 5) informatieveiligheid: organisatie, beleid en ICT-beheer.

Daarbij werd vanuit een generieke benadering de aandacht voor de informatiebeheer van de politiegegevens, de gegevensbescherming in het raam van zowel operationele (WPA) als niet-operationele doeleinden (AVG) en de informatieveiligheid tegen het licht gehouden en de actieve rol van de DPO.

5. Samenvattend werd in het toezichtrapport van 7 januari 2020 geconcludeerd¹² dat een gering aantal aspecten van de gecontroleerde thema's (volledig) in overeenstemming waren met de wetgeving. Aan de andere kant werden een aantal wettelijke tekortkomingen vastgesteld. Wat betreft de aspecten met een duidelijke dominantie op het vlak van gegevensbescherming bleek dat de politiezone in de provincie Oost-Vlaanderen niet over de nodige specifieke kennis beschikte om op gepaste wijze antwoord te bieden op bepaalde gevoelige aangelegenheden. Niettegenstaande het overduidelijk engagement bij de aangestelde personeelsleden om op dat vlak de nodige inspanningen aan de dag te leggen, kon onvoldoende tijd worden vrijgemaakt om, naast de dagelijkse politietaken, gespecialiseerde opleiding te volgen. Deze vaststelling kon niet geheel worden opgevangen door de bijstand van de DPO zoals die *in concreto* op dat moment kon geleverd worden.

Voorgaande algemene vaststelling weerspiegelde de omvang van de concrete vastgestelde tekortkomingen. Hoewel er een aantal korpsrichtlijnen m.b.t. informatieveiligheid voorhanden waren, had de PZ geen risico-gestuurd algemeen informatieveiligheids- en continuïteitsplan waarbinnen de organisatie, en in het bijzonder de ICT dienst, haar eigen maatregelen kon kaderen. Zo'n risico-gebaseerde aanpak zou toelaten om de genomen maatregelen te evalueren, te formaliseren en te documenteren. De ICT dienst van de PZ voorzag in een reeks ICT beveiligingsinitiatieven, maar het periodiek (intern/extern) nazicht van de goede werking en de volledigheid van deze initiatieven gebeurde niet op een structurele en formele wijze.

Ook de betrokkenheid van de DPO bij het opvolgen, bijsturen en implementeren van het informatieveiligheids- en gegevensbeschermingsbeleid diende verhoogd te worden. Een structurele aanpak en periodieke opvolging was aangewezen.

6. Bijgevolg werden 15 aanbevelingen uitgebracht die bijdragen tot een verbetering van de efficiëntie en effectiviteit van de (persoons)gegevensverwerking door de politiezone in de provincie Oost-Vlaanderen. Daarnaast noopten de vastgestelde wettelijke tekortkomingen het Controleorgaan tot het nemen van 6 corrigerende maatregelen waarbij de politiezone in de provincie Oost-Vlaanderen zich binnen een welbepaald tijdspanne diende te regulariseren.

3. ONDERZOEKSBEVINDINGEN

7. Zoals hiervoor gesteld, is het doel van de opvolgingsvisitatie na te gaan of de gerapporteerde stand van zaken door de politiezone effectief en dynamisch worden uitgevoerd en de beoogde resultaten afwerpt.

- **Beperkt Toezicht:** deze controles behandelen één of slechts enkele (deel)aspecten van een politionele of niet politionele gegevensverwerking.
- **Internationaal Toezicht:** dit zijn de eventuele Internationale onderzoeken waaraan het COC zijn medewerking verleent.
- **Bijzonder Toezicht:** dit betreft onderzoeken en controles in bijzondere materies, zoals de jaarlijkse controles op de gemeenschappelijke gegevensbanken terrorisme en extremisme.

¹² Voor een uitgebreide uiteenzetting van de vaststellingen wordt verwezen naar visitatie- en toezichtrapport van 7 januari 2020.

8. Er kon vastgesteld worden dat de korpschef actieve ondersteuning biedt om informatieveiligheid en gegevensbescherming als proces effectief te laten zijn. Dit houdt onder meer in dat de taken en de verantwoordelijkheden aan bepaalde personen worden toegekend om de (virtuele) beveiligingsorganisatie binnen de PZ vorm te geven.

9. Wat de rapportering betreft, kan deze als uitstekend worden bestempeld. Dat is niet alleen te wijten aan de consequente rapportering op zichzelf maar vooral doordat de PZ bijzondere financiële en organisatorische inspanningen heeft geleverd om de bijstand van de DPO te maximaliseren op alle aspecten van de bij het toezicht aangestipte tekortkomingen dan wel onvolledigheden. Daarbij kan de DPO rekenen op een uitgebreide werkgroep die binnen de politiezone is opgezet waardoor het beleid in de praktijk effectief wordt geconcretiseerd. Dit werpt duidelijk zijn vruchten af.

10. Er werden tijdens de opvolgingsvisitatie aan de DPO en de werkgroep verschillende (reële) praktische casussen voorgelegd waarop de PZ reeds had geanticipeerd of de beleidsinstrumenten (*policies* en gedragscode) een zekere maturiteit behalen.

11. Wat betreft het aspect van de gegevensbescherming zijn belangrijke stappen gezet op het vlak van sensibilisering, opleiding, *awareness*, rechten van de betrokkene (personeelsleden). Dat is eveneens het geval ten aanzien van de gegevensbanken die voor de PZ toegankelijk zijn en de verwerkingen als gevolg van de camerabewaking. Deze laatste is volledig in kaart gebracht en wordt nauwgezet beheerd.

12. Er is een zeer goed beleidsinstrument ontwikkeld op basis waarvan de toegangsrechten en profielen tot de gegevensbanken gedifferentieerd worden toegekend en nauwgezet worden opgevolgd. De criteria op basis waarvan rechten worden toegekend in functie van de gepaste profielen zijn geobjectiveerd en logisch bepaald waarbij het personeelsbestand als referentiepunt geldt. Het uitgangspunt bij het bepalen van de toegangsrechten in functie van de rollen is 'waarom wel' i.p.v. 'waarom niet'.

13. Mede in dat verband worden door de PZ regelmatig periodieke controles uitgevoerd op de rechtmatigheid van de raadplegingen van de gegevensbanken waartoe de PZ toegang heeft. Van deze monitoring wordt telkens een verslag gemaakt met nuttig gevolg indien nodig. Hoewel de PZ daarmee een zeer belangrijk signaal geeft naar het personeel, wordt door het Controleorgaan evenwel opgemerkt om deze periodieke monitoring niet enkel casuïstisch te beperken tot een welbepaalde gegevensbank maar te spreiden over verschillende (operationele) gegevensbanken.

14. Op het vlak van het informatiebeheer wordt de centrale validatie van de ANG nauwgezet opgevolgd waarbij de PZ er in slaagt om het aantal verwerpingen op gemiddeld 30 regels te houden, terwijl het aantal op het moment van de visitatie in 2019 veel hoger lag.

15. De PZ heeft korpsrichtlijnen m.b.t. informatieveiligheid opgesteld, heeft een risico-gestuurd informatieveiligheidsbeleid- en plan waarbinnen de organisatie, en in het bijzonder de ICT dienst, haar eigen maatregelen kan kaderen. Zo'n risico-gebaseerde aanpak laat toe om de genomen maatregelen te evalueren, te formaliseren en te documenteren. De ICT dienst van de PZ voorziet in een reeks ICT beveiligingsinitiatieven en doet periodiek (intern/extern) nazicht van de goede werking en de volledigheid van deze initiatieven.

16. Het bijsturen en implementeren van het informatieveiligheids- en gegevensbeschermingsbeleid is duidelijk verhoogd. Via maturiteitsmetingen en een actieplan heeft de PZ een iteratief proces geïnitieerd teneinde de risico's m.b.t. informatieveiligheid en gegevensbescherming continu te monitoren en te actualiseren wanneer nodig. Een eerste iteratie van dit proces werd door de PZ uitgevoerd waarbij een eerste reeks van maatregelen werd geïmplementeerd teneinde de geïdentificeerde risico's te reduceren en tevens tegemoet te komen aan de aanbevelingen uit het initiële COC rapport. Een structurele aanpak en periodieke opvolging lijkt dus aanwezig waardoor de PZ uitstekend gewapend is om de residuele risico's m.b.t. informatieveiligheid in de toekomst verder continu te blijven aanpakken. Informatieveiligheid is immers geen eenmalige activiteit (project), maar een continu en iteratief verbeterproces.

4. CONCLUSIE

17. Uit het voorgaande volgt dat alle corrigerende maatregelen zijn uitgevoerd. Wat de aanbevelingen betreft, is 80% uitgevoerd of is de afwerking zeer ver gevorderd.

18. Wat betreft de aspecten met een duidelijke dominantie op het vlak van gegevensbescherming blijkt dat de PZ in de provincie Oost-Vlaanderen veel ambitie heeft om antwoord te kunnen bieden op bepaalde gevoelige aangelegenheden.

19. M.b.t. gegevensbescherming en informatieveiligheid is er duidelijk een proces aanwezig om de risico's te beheren en te monitoren. Hoewel er nog enkele stappen op de ingeslagen weg moeten gefinaliseerd worden, in het bijzonder m.b.t. informatieveiligheid, zijn de inspanningen die tot dus ver werden geleverd indrukwekkend.

OM DEZE REDENEN,

Het Controleorgaan op de Politiezone informatie,

Concludeert dat op alle thema's van het aanvankelijk globale toezichtonderzoek, de politiezone Sint-Niklaas blijk geeft van een gevorderde kennis en effectieve toepassing van alle aanbevelingen en corrigerende maatregelen in de dagelijkse werking van de politiezone;

beschouwt bijgevolg het globaal toezicht bij en van de politiezone in de provincie Oost-Vlaanderen als volledig afgesloten.

Aldus beslist door het Controleorgaan op de Politiezone Informatie op 14 september 2021.

Voor het Controleorgaan,

Koen Gorissen
Lid-raadsheer
GET

Frank Schuermans
Lid-raadsheer
GET

Philippe Arnould
Voorzitter
GET

